

PAUL AUSTER

4321

PAUL AUSTER

4 3 2 1

Traducció d'Albert Nolla

Edicions 62

Barcelona

Títol original: *4 3 2 1*
© Paul Auster
c/o Guillermo Schavelzon & Asoc., Agencia Literaria
www.schavelzon.com

*Queda rigorosament prohibida sense autorització escrita de l'editor
qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública
o transformació d'aquesta obra, que serà sotmesa a les sancions establertes per la llei.
Podeu adreçar-vos a Cedro (Centro Español de Derechos Reprográficos,
www.cedro.org) si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta obra
(www.conlicencia.com; 917021970/932720447).*
Tots els drets reservats.

Amb la col·laboració del Departament de Cultura

Generalitat de Catalunya
**Departament
de Cultura**

Primera edició: setembre del 2017

© de la traducció: Albert Nolla Cabellos, 2017

© d'aquesta edició: Edicions 62, s. a.
Diagonal, 662-664, 08034 Barcelona
info@edicions62.cat
www.edicions62.cat

Fotocomposició: Víctor Igual
Imprès a CPI (Barcelona)

DIPÒSIT LEGAL: B. 16.517-2017
ISBN: 978-84-297-7612-6

Segons la llegenda familiar, l'avi d'en Ferguson va marxar a peu de la seva ciutat natal, Minsk, amb cent rubles cosits al folre de la jaqueta, va anar cap a l'oest fins a Hamburg passant per Varsòvia i Berlín, i llavors va comprar un passatge en un vaixell anomenat *L'Emperadriu Xinesa*, que va travessar l'Atlàntic enmig de violentes tempestes d'hivern i va arribar al port de Nova York el primer dia del segle xx. Mentre s'esperava a Ellis Island perquè l'interrogués un funcionari d'immigració, es va posar a parlar amb un jueu rus com ell. L'home li va dir: *Oblida't del cognom Reznikoff. Aquí no et farà cap servei. Necessites un cognom americà per a la teva nova vida a Amèrica, alguna cosa que soni ben americana.* Com que l'any 1900 l'anglès encara era una llengua desconeguda per a ell, l'Isaac Reznikoff va demanar al seu compatriota, més gran i més experimentat, que n'hi proposés un. *Digue'ls que ets en Rockefeller*, li va dir l'home. *Així segur que no t'equivokes.* Va passar una hora, i una altra, i quan per fi en Reznikoff, que tenia dinou anys, va seure perquè l'interrogués el funcionari d'immigració, havia oblidat el cognom que l'home li havia dit que digués. *¿Com es diu?*, li va preguntar el funcionari. Donant-se una palmellada de frustració al cap, l'immigrant exhaust va dir en jiddisch: *Ikh hob fargessen!* (*Me n'he oblidat!*). I així va ser com l'Isaac Reznikoff va començar la nova vida a Amèrica com a Ichabod Ferguson.

La va ballar magra, sobretot al principi, però fins i tot quan ja no era el principi res no va anar com s'havia imaginat que aniria al seu país d'adopció. És cert que va aconseguir trobar una dona per casar-s'hi just després de fer els vint-i-sis anys, i també és cert que la seva dona, la Fanny, Grossman de soltera, li va donar tres fills sans i robustos, però la vida a Amèrica va continuar sent una lluita per a l'avi d'en Ferguson

des del dia que hi va desembarcar fins a la nit del 7 de març del 1923, quan va trobar una mort prematura i inesperada a l'edat de quaranta-dos anys —abatut d'un tret en un atracament al magatzem d'articles de pell de Chicago on treballava de vigilant nocturn.

No en va quedar cap fotografia, però pel que sembla era un home corpulent, amb una esquena forta i unes mans enormes, inculte i inexpert, el típic passerell que no en rascava ni una. La primera tarda que va ser a Nova York, va trobar un venedor ambulat que venia les pomes més vermelles, més rodones i més perfectes que havia vist mai. Incapaç de resistir-s'hi, en va comprar una i la va mossegar amb delit. En lloc de la dolçor que s'havia imaginat, hi va trobar un gust àcid i estrany. Encara pitjor, la poma era fastigosament tova, i quan en va esquinçar la pell amb les dents, la part de dins de la fruita li va regallar per l'abric com una pluja de líquid de color vermell pàl·lid esquitxat d'un reguitzell de llavors petites com perdigons. Aquest va ser el primer tast que va tenir del Nou Món, la primera trobada inoblidable amb un tomàquet de Jersey.

No era un Rockefeller, doncs, sinó un escarràs ample d'espatlles, un gegant hebreu amb un cognom absurd i un parell de peus inquiets que el van dur a provar sort a Manhattan i a Brooklyn, a Baltimore i a Charleston, a Duluth i a Chicago, fent d'estibador, de mariner en un vaixell cisterna als Grans Llacs, de cuidador d'animals en un circ ambulat, d'obrer a la cadena de muntatge en una fàbrica de llaunes de conserva, de conductor de camions, de peó cavant rases i de vigilant nocturn. Malgrat els seus esforços, no va guanyar mai sinó xavalla, i per tant l'únic que el pobre Ike Ferguson va poder llegar a la seva dona i als seus tres fills van ser les històries que els va explicar sobre les seves aventures com a rodamon quan era jove. A la llarga, segurament les històries són tan valuoses com els diners, però a la curta tenen unes limitacions molt evidents.

L'empresa d'articles de pell va oferir una petita liquidació a la Fanny per compensar-li la pèrdua, i llavors ella va marxar de Chicago amb els nens, per traslladar-se a Newark, Nova Jersey, acceptant la invitació dels parents del seu marit, que li van deixar l'apartament de dalt de tot de la casa que tenien al Districte Central per un lloguer mensual simbòlic. Els seus fills tenien catorze, dotze i nou anys. A en Louis, el gran, ja feia temps que li deien Lew. L'Aaron, el mitjà, s'havia

convertit en l'Arnold després d'haver rebut massa pallisses al pati, a Chicago, i l'Stanley, el de nou anys, era conegut normalment com a Sonny. Per arribar a final de mes, la seva mare rentava i arranjava roba a casa, però aviat els nois van començar a aportar diners a les finances familiars; tots tres treballaven després d'escola, i tots tres donaven tots els penics que guanyaven a la seva mare. Era una època dura, i l'amenaça de la misèria omplia les habitacions de l'apartament com una boira densa i encegadora. Era impossible escapar-se de la por, i de mica en mica els tres nois van assimilar les fosques conclusions ontològiques de la seva mare sobre el sentit de la vida. O treballar o passar gana. O treballar o perdre el sostre que tenien sobre el cap. O treballar o morir. Per als Ferguson, la tímida noció de «tots per a un i un per a tots» no existia. En el seu petit món, era «tots per a tots» —o res.

En Ferguson encara no tenia dos anys quan va morir la seva àvia, la qual cosa volia dir que no tenia records conscients d'ella, però segons la llegenda familiar la Fanny era una dona difícil i imprevisible, propensa a escridassades violentes i a ploreres incontrolables, que pegava als seus fills amb l'escombra sempre que es portaven malament i que tenia prohibit entrar en certes botigues del barri per la seva manera de regatejar a crits. Ningú sabia on havia nascut, però es deia que havia arribat a Nova York als catorze anys, òrfena, i que s'havia passat uns quants anys fent barrets en un loft sense finestres del Lower East Side. El pare d'en Ferguson, l'Stanley, gairebé mai parlava dels seus pares al seu fill, es limitava a contestar les preguntes del nen amb unes respostes breus i reservades d'allò més vagues, i els pocs bocins d'informació que el jove Ferguson va poder arrebregar sobre els seus avis paterns van venir gairebé exclusivament de la seva mare, la Rose, que era de molt la més jove de les tres cunyades de la segona generació dels Ferguson, i que al seu torn havia rebut la major part de la informació de la Millie, l'esposa d'en Lew, una dona amb gust pel safareig, casada amb un home menys reservat i molt més xerraire que l'Stanley o l'Arnold. Quan en Ferguson tenia divuit anys, la seva mare li va explicar una de les històries de la Millie, i l'hi va presentar com un simple rumor, com una conjectura no comprovada que podia haver estat certa —o no. Segons el que en Lew havia explicat a la Millie, o el que la Millie havia dit que ell li havia explicat, els Ferguson havien tingut un quart fill, una nena nascuda tres o quatre anys després que l'Stanley, durant l'època

en què la família s'havia establert a Duluth i l'Ike buscava feina de mariner en un vaixell dels Grans Llacs, un seguit de mesos en què la família va viure en una pobresa extrema, i com que l'Ike no hi era quan la Fanny va donar a llum la nena, i com que eren a Minnesota i era l'hivern, un hivern especialment gèlid en un lloc especialment fred, i com que la casa on vivien només l'escalfava una estufa de llenya, i com que en aquell moment tenien tan pocs diners que la Fanny i els nens havien de subsistir amb un sol àpat al dia, la idea d'haver de cuidar un altre fill la va omplir d'un terror tan extrem que va ofegar la filla acabada de néixer a la banyera.

Si l'Stanley explicava poca cosa dels seus pares al seu fill, tampoc no explicava gaire cosa d'ell mateix. Això feia que a en Ferguson li costés formar-se una imatge clara de com havia estat el seu pare de nen, de jove, d'adult o del que hagués estat fins que s'havia casat amb la Rose dos mesos després de fer els trenta. Amb tot, pels comentaris que de tant en tant sortien d'improvís dels llavis del seu pare, en Ferguson va aconseguir saber això: que l'Stanley sovint havia estat objecte de les burles i de les pallisses dels seus germans grans, que sent el petit dels tres i per tant havent passat menys temps de la infància amb un pare viu, era el que estava més unit a la Fanny; que havia estat un alumne aplicat i que era de molt el millor esportista dels tres germans, que havia jugat d'extrem a l'equip de futbol americà i que havia corregut el quart de milla amb l'equip d'atletisme de l'institut de Central Newark, que el seu do per l'electrònica l'havia dut a obrir una petita botiga de reparació de ràdios just després d'acabar l'institut l'estiu del 1932 (*un forat a la paret a Academy Street, al centre de Newark*, tal com la descrivia, *no gaire més gran que un banc d'enllustrar sabates*), que l'ull dret li havia quedat afectat després d'un dels atacs a cops d'escombria de la seva mare quan tenia onze anys (cosa que l'havia deixat parcialment cec i l'havia convertit en inútil per servir durant la Segona Guerra Mundial), que no suportava el sobrenom de Sonny i l'havia abandonat tan bon punt havia acabat l'escola, que li encantava ballar i jugar a tennis, que no deia mai ni una paraula en contra dels seus germans encara que el tractessin de manera estúpida o despectiva, que la feina que havia fet en sortir de l'escola havia estat repartir diaris, que s'havia plantejat seriosament estudiar dret però que ho havia deixat córrer per manca de diners, que entre els vint i els trenta havia estat un Don Joan que havia

sortit amb moltes noies jueves sense intenció de casar-se amb cap, que als anys trenta havia fet diversos viatges a Cuba quan l'Havana era la capital del pecat de l'hemisferi occidental, i que la major ambició que tenia a la vida era fer-se milionari, un home tan ric com en Rockefeller.

Tant en Lew com l'Arnold es van casar amb poc més de vint anys, tots dos decidits a fugir de la llar històrica de la Fanny tan de pressa com poguessin, a alliberar-se de la monarca cridanera que havia governat els Ferguson des de la mort del seu pare el 1923, però l'Stanley, que encara era un adolescent quan els seus germans van tocar el dos, no va tenir altre remei que quedar-se. Al capdavant, tot just havia acabat l'institut, però els anys van passar, l'un rere l'altre durant onze anys, i va continuar quedant-se, compartint incomprendiblement el mateix pis amb la Fanny durant la Depressió i la primera meitat de la guerra, potser encallat en la inèrcia o la mandra, potser motivat per un sentiment de deure o de culpabilitat envers la seva mare, o potser empès per totes aquestes coses, que feien que li fos impossible imaginar-se vivint en un altre lloc. Tant en Lew com l'Arnold van tenir fills, però l'Stanley semblava satisfet de continuar jugant a diverses bandes, dedicant gairebé tota l'energia a convertir el seu petit negoci en un negoci més gran, i com que no mostrava cap intenció de casar-se, ni tan sols quan ja passava dels vint-i-cinc i s'acostava al límit dels trenta, semblava clar que es quedaria solter tota la vida. Llavors, l'octubre del 1943, quan no feia ni una setmana que el Cinquè Exèrcit dels Estats Units havia recuperat Nàpols als alemanys, durant aquell període prometedor en què la guerra per fi començava a decantar-se a favor dels aliats, l'Stanley va conèixer la Rose Adler, de vint-i-un anys, en una cita a cegues a la ciutat de Nova York, i l'encant de la solteria per a tota la vida va tenir una mort ràpida i definitiva.

Era tan bonica, la mare d'en Ferguson, tan encisadora, amb aquells ulls de color gris-verd i aquells cabells llargs i castanys, tan espontània i viva i riallera, tan deliciosament ben feta en el metre seixanta-set que havia rebut la seva persona que, quan li va donar la mà per primer cop, l'Stanley, l'Stanley llunyà i normalment despreocupat, l'Stanley que en vint-i-nou anys no s'havia cremat mai amb les flames de l'amor, va sentir com es desintegrava en presència de la Rose, com si li haguessin tret tot l'aire dels pulmons i no hagués de poder tornar a respirar mai més.

Ella també era filla d'immigrants, d'un pare nascut a Varsòvia i d'una mare nascuda a Odessa, que havien arribat als Estats Units abans de fer els tres anys. Els Adler eren, per tant, una família més integrada que els Ferguson, i a les veus dels pares de la Rose no hi havia hagut mai ni el més petit rastre d'accent estranger. Havien crescut a Detroit i a Hudson, Nova York, i el jiddisch, el polonès i el rus dels seus pares havien donat pas a un anglès fluid i idiomàtic. El pare de l'Stanley, en canvi, havia tingut problemes per dominar la seva segona llengua fins al dia que va morir, i fins i tot en aquell moment, el 1943, quan feia quasi mig segle que s'havia allunyat dels seus orígens de l'Europa de l'Est, la seva mare encara llegia el *Jewish Daily Forward* en lloc dels diaris nord-americans i s'expressava en un idioma estrany i barreja que els seus fills anomenaven jinglès, un dialecte gairebé incompreensible que combinava el jiddisch i l'anglès en quasi cada frase que li sortia de la boca. Aquella era una diferència essencial entre els progenitors de la Rose i els de l'Stanley, però la qüestió de la sort era fins i tot més important que el grau en què els seus pares s'havien adaptat a la vida americana. Els pares i els avis de la Rose havien aconseguit esquivar els brutals revessos de la fortuna que havien patit els desventurats Ferguson, i en la seva història no hi havia assassinats en atraments a magatzems, ni pobresa fins al punt de passar gana i desesperar-se, ni criatures ofegades en banyeres. L'avi de Detroit havia fet de sastre, l'avi de Hudson havia fet de barber, i tot i que tallar roba i tallar cabells no eren la mena de feines que et conduïen cap al camí de la riquesa i l'èxit material, sí que proporcionaven uns ingressos prou regulars per posar menjar a taula i vestir la canalla.

El pare de la Rose, en Benjamin, conegut com a Ben o com a Benjy, va marxar de Detroit l'endemà d'acabar l'institut l'any 1911 i es va dirigir a Nova York, on un parent llunyà li havia buscat feina de dependent en una botiga de roba del centre, però el jove Adler va deixar la feina al cap de quinze dies, conscient que el destí no havia previst que malgastés el poc temps que tenia a la vida venent mitjons i roba interior d'home, i al cap de trenta-dos anys, després de temporades fent de representant de productes de neteja per a la llar, de distribuïdor de discos per a gramòfon, de soldat a la Primera Guerra Mundial, de venedor de cotxes i de copropietari d'un concessionari de cotxes de segona mà a Brooklyn, ara es guanyava la vida com un dels tres socis mino-

ritaris d'una agència immobiliària de Manhattan, amb uns ingressos prou alts per haver traslladat la seva família de Crown Heights, Brooklyn, a un nou edifici del carrer 58 oest l'any 1941, sis mesos abans que els Estats Units entressin a la guerra.

Segons el que havia arribat a la Rose, els seus pares es van conèixer un diumenge de pícnic al nord de l'estat de Nova York, no gaire lluny de casa de la seva mare a Hudson, i al cap de mig any (el novembre del 1919) es van casar. Tal com la Rose va confessar més endavant al seu fill, aquell matrimoni sempre l'havia desconcertat, ja que poques vegades havia vist dues persones menys compatibles que els seus pares, i el fet que el matrimoni durés més de quatre dècades era sens dubte un dels grans misteris en els annals de la convivència en parella de la humanitat. En Benjy Adler era un saberut que parlava de pressa, una parralla enredaire amb cent plans a les butxaques, un gran explicador d'acudits, un home actiu que sempre era el centre d'atenció, i vet aquí que en aquell pícnic de diumenge al nord de l'estat de Nova York es va enamorar d'una dona tímida i no gaire afavorida que es deia Emma Bromowitz, una noia de vint-i-tres anys rodanxona i pitruda, amb una pell blanca pal·lidíssima i una voluminosa corona de cabells de color panotxa, tan virginal, tan inexperta, amb un afecte tan victorià, que només calia mirar-la per saber que els seus llavis no havien estat mai tocats pels llavis d'un home. No tenia cap lògica que es casessin, tots els senyals indicaven que estaven condemnats a una vida de conflictes i malentesos, però es van casar, i tot i que a en Benjy li va costar mantenir-se fidel a l'Emma després que nasquessin les seves filles (la Mildred el 1920, la Rose el 1922), la va tenir sempre present dins el cor, i ella, tot i ser tractada injustament una vegada i una altra, va ser incapaç de girar-se-li mai en contra.

La Rose adorava la seva germana gran, però no es pot dir que a la inversa passés el mateix, ja que la Mildred, que havia nascut primer, havia acceptat amb naturalitat el lloc que Déu li havia atorgat com a princesa de la casa, i a la petita rival que havia entrat després en escena calia ensenyar-li —una vegada i una altra, si calia— que al pis dels Adler de Franklin Avenue només hi havia un tron, un tron i una princesa, i que qualsevol intent d'usurpar aquell tron seria rebut amb una declaració de guerra. Això no vol dir que la Mildred fos obertament hostil amb la Rose, però mesurava les seves atencions a culleradetes,

només una quantitat determinada d'atencions per minut o per hora o per mes, i sempre les subministrava amb un toc d'altiva condescendència, tal com corresponia a una persona del seu estatus reial. La Mildred, freda i circumspecta, i la Rose, afectuosa i melindrosa. Quan les nenes tenien dotze i deu anys, ja era evident que la Mildred tenia un cervell excepcional, que el seu èxit a l'escola no era només resultat de treballar de valent sinó de tenir uns dots intel·lectuals superiors, i tot i que la Rose era prou llesta i treia unes notes perfectament respectables, no era sinó una més comparada amb la seva germana. Sense entendre els seus motius, sense haver-hi pensat mai de manera conscient ni haver formulat mai cap pla, la Rose de mica en mica va deixar de competir en els termes de la Mildred, ja que sabia instintivament que intentar emular la seva germana només podia acabar en fracàs, i que per tant, si mai havia de trobar la felicitat, hauria d'emprendre un camí diferent.

Va trobar la solució treballant, intentant fer-se un lloc guanyant els seus diners, i quan va fer els catorze anys i va tenir l'edat per poder donar-se d'alta, va trobar la primera feina, que de seguida la va dur a un seguit d'altres feines, i quan tenia setze anys ja treballava a jornada completa durant el dia i anava a l'institut a la nit. Que la Mildred s'enclaustrés al seu cervell ple de llibres, que anés a la universitat i llegís tots els llibres escrits els darrers dos segles, que el que la Rose volia, el que més li esqueia, era el món real, el tràfec i la cridòria dels carrers de Nova York, la sensació de valdre's per ella mateixa i de fer la seva. Com les protagonistes espavilades i coratjoses de les pel·lícules que veia dos o tres cops per setmana, la interminable brigada d'estrelles dels estudis cinematogràfics on figuraven la Claudette Colbert, la Barbara Stanwyck, la Ginger Rogers, la Joan Blondell, la Rosalind Russell i la Jean Arthur, va adoptar el paper d'una dona jove i decidida que volia fer carrera i el va abraçar com si visqués en una pel·lícula pròpia, *La història de la Rose Adler*, una pel·lícula llarga i infinitament complexa que encara anava per la primera bobina però que prometia grans coses en els anys a venir.

Quan va conèixer l'Stanley l'octubre del 1943, feia dos anys que treballava per a un retratista que es deia Emanuel Schneiderman, que tenia l'estudi al carrer 27 oest, a prop de la Sisena Avinguda. La Rose hi havia començat fent de recepcionista-secretària-comptable, però quan l'ajudant de l'Schneiderman es va allistar a l'exèrcit el juny del

1942, la Rose el va substituir. El vell Schneiderman, que ja tenia més de seixanta anys, era un immigrant judeoalemany que havia arribat a Nova York amb la dona i els dos fills després de la Primera Guerra Mundial, un home malhumorat, propens a tenir sortides de to i a parlar de manera brusca i ofensiva, però que amb el temps havia concebut un afecte reticent per la bonica Rose, i com que sabia que ella havia observat amb molta atenció com treballava des dels primers dies a l'estudi, va decidir agafar-la d'aprenenta-ajudant i ensenyar-li tot el que sabia sobre les càmeres, la il·luminació i el revelatge fotogràfic —tot l'art i el coneixement del seu ofici. Per a la Rose, que fins llavors no havia sabut mai gaire cap on anava, que havia fet diverses feines d'oficina pel sou que en treia però per poca cosa més, és a dir, sense cap esperança d'obtenir-ne una satisfacció interna, va ser com si de sobte hagués trobat una vocació —no tan sols una altra feina, sinó una nova manera de ser al món: mirar la cara d'altres persones, més cares cada dia, cares diferents cada matí i cada tarda, cada cara diferent de tota la resta, i la Rose no va tardar gaire a adonar-se que li encantava aquella feina de mirar els altres i que no se'n cansaria, que no podria cansar-se'n, mai de la vida.

L'Stanley treballava en col·laboració amb els seus dos germans, que també havien quedat exempts del servei militar (peus plans i miopia), i després de diverses reinversions i expansions, la petita botiga de reparació de ràdios fundada el 1932 s'havia convertit en una botiga força gran de mobles i electrodomèstics a Springfield Avenue, on posaven en pràctica tots els trucs i totes les argúcies de la venda al detall de l'Amèrica contemporània: plans per comprar a terminis, tres productes pel preu de dos, grans rebaixes cada mig any, servei d'assessorament als nuvis i preus especials per al Dia de la Bandera. L'Arnold havia estat el primer a treballar amb ell, el germà mitjà maldestre i no gaire llest que havia perdut unes quantes feines en el món de les vendes i ho veia negre per mantenir la seva dona, la Joan, i els seus tres fills, i un parell d'anys després d'allò en Lew també va tornar a la cleda, no perquè tingués cap interès en els mobles o en els electrodomèstics, sinó perquè l'Stanley acabava de pagar-li els deutes del joc per segona vegada en cinc anys i l'havia obligat a afegir-se al negoci com a mostra de bona voluntat i de penediment, amb el benentès que qualsevol reticència per part d'en Lew comportaria no rebre cap penic més d'ell en tota la vida.

Així va néixer l'empresa coneguda com a 3 Brothers Home World, que estava bàsicament dirigida per un germà, l'Stanley, el més jove i el més ambiciós dels fills de la Fanny, el qual, per una convicció recargolada però irrefutable que la lleialtat a la família superava qualsevol altra qualitat humana, havia acceptat de bon grat el llast d'arrossegant els seus dos germans fracassats, que li expressaven la seva gratitud presentant-se repetidament tard a la feina, pispant bitllets de deu i de vint de la caixa sempre que tenien les butxaques buides, i, els mesos més calorosos, anant a jugar a golf després de dinar. Si l'Stanley s'enfadava per les seves accions, no se'n queixava mai, ja que les lleis de l'univers li prohibien queixar-se dels germans, i encara que els beneficis de Home World eren una mica inferiors del que haurien estat sense haver de pagar els sous d'en Lew i de l'Arnold, el negoci rutllava prou bé, i quan la guerra s'acabés al cap d'un any o dos, les coses anirien encara millor, ja que arribaria la televisió, i els germans serien els primers de vendre'n. No, l'Stanley encara no era un home ric, però ja feia un quant temps que els seus ingressos anaven creixent de manera regular, i quan va conèixer la Rose aquell vespre d'octubre del 1943, estava segur que els millors dies encara havien d'arribar.

A diferència de l'Stanley, la Rose ja s'havia cremat amb les flames de l'amor apassionat. Si no hagués estat per la guerra, que li havia pres aquell amor, no s'haurien conegut mai, ja que ella s'hauria casat amb algú altre molt abans d'aquell vespre d'octubre, però el noi amb qui havia estat promesa, en David Raskin, un futur metge nascut a Brooklyn que havia entrat a la seva vida quan ella tenia disset anys, havia resultat mort en una explosió fortuïta causada en unes maniobres rutinàries d'entrenament a Fort Benning, Geòrgia. La notícia havia arribat l'agost del 1942, i la Rose s'havia passat molts mesos de dol, atordida i ressentida, buida, desesperada, mig embogida pel dolor, maleint la guerra mentre xisclava al coixí a la nit, incapaç de fer-se la idea que en David ja no la tocaria mai més. L'únic que la va fer tirar endavant durant aquells mesos va ser la feina amb l'Schneiderman, que li va proporcionar una mica de consol, una mica de plaer, un motiu per sortir del llit al matí, però ja no tenia ganes de fer vida social i cap interès a conèixer altres homes, i va reduir la seva vida a una pura rutina que consistia a treballar, estar-se a casa i anar al cinema amb la seva amiga Nancy Fein. De mica en mica, però, sobretot en els últims dos o tres

mesos, la Rose havia començat a assemblar-se de nou a ella mateixa, a redescobrir que el menjar tenia gust quan te'l ficaves a la boca, per exemple, i que quan plovia a la ciutat no plovia només damunt seu, que tots els homes, totes les dones i totes les criatures havien de saltar els mateixos tolls que ella. No, no es refaria mai de la mort d'en David, ell seria sempre el fantasma secret que caminaria al seu costat mentre avançava cap al futur, però vint-i-un anys eren massa pocs per girar l'esquena al món, i si no feia un esforç per tornar a entrar en aquell món, sabia que s'ensorraria i es moriria.

Va ser la Nancy Fein qui li va organitzar la cita a cegues amb l'Stanley, la sarcàstica i mordaç Nancy de les dents grosses i els braços escanyolits, que era la millor amiga de la Rose des dels anys d'infància que havien passat plegades a Crown Heights. La Nancy havia conegut l'Stanley en un ball de cap de setmana a les muntanyes Catskills, una d'aquelles festes tan concorregudes a l'hotel Brown's per als joves jueus de la ciutat que no estaven compromesos però que buscaven algú, *el mercat de carn caixer*, tal com en deia la Nancy, i tot i que la Nancy no buscava ningú (estava promesa amb un soldat destinat al Pacífic que segons les últimes notícies encara es comptava entre els vius), hi havia anat acompanyant una amiga per curiositat i havia acabat ballant un parell de cops amb *un xicot de Newark que es deia Stanley*. Ell volia tornar-la a veure, va dir la Nancy, però quan ella li va dir que ja havia promès la seva virginitat a algú altre, ell va somriure, va fer una petita reverència entre gentil i còmica, i estava a punt d'allunyar-se'n quan ella va començar a parlar-li d'una amiga que es deia Rose, Rose Adler, *la noia més bonica d'aquesta banda del Danubi i la persona més simpàtica d'aquesta banda d'on sigui*. Això és el que pensava sincerament la Nancy de la Rose, i quan l'Stanley es va adonar que parlava seriosament, li va dir que li agradaria conèixer aquella amiga. La Nancy va demanar disculpes a la Rose per haver tret el seu nom, però la Rose es va limitar a arronsar-se d'espatlles, conscient que la Nancy no ho havia fet amb mala intenció, i després li va preguntar: Bé, ¿i com és aquest home? En paraules de la Nancy, l'Stanley Ferguson feia potser un metre vuitanta, era ben plantat, una mica gran, ja que quasi trenta anys eren molts anys als seus ulls de vint-i-un, treballava per compte propi i pel que semblava li anava bé, era encantador, educat i molt bon ballador. Quan la Rose va haver assimilat aquesta informació, es va aturar un moment, pensant

si estava disposada a afrontar el repte d'una cita a cegues, i llavors, enmig d'aquestes reflexions, de sobte se li va acudir que en David ja feia més d'un any que era mort. Tant si li agradava com si no, havia arribat el moment de tornar a ficar-se a l'aigua. Va mirar la Nancy i va dir: Suposo que hauria de veure aquest Stanley Ferguson, ¿no trobes?

Anys més tard, quan la Rose va explicar al seu fill els esdeveniments d'aquell vespre, no va esmentar el nom del restaurant on ella i l'Stanley havien quedat per sopar. Amb tot, si no li fallava la memòria, en Ferguson creia que era en algun lloc del centre de Manhattan, no sabia si a l'East Side o al West Side, però un lloc elegant amb estovalles blanques i cambrers amb corbatí i armilla negra, la qual cosa volia dir que l'Stanley s'havia proposat conscientment impressionar-la, demostrar que es podia permetre luxes com aquell sempre que ho volgués, i sí, ella el va trobar atractiu físicament, la va sorprendre que tingués uns peus tan lleugers, que es moguéss amb tanta gràcia i tanta fluïdesa, però també es va quedar parada de les seves mans, de la mida i de la força de les seves mans, se'n va adonar a la vegada, i dels ulls plàcids i serens que no paraven de mirar-la en cap moment, uns ulls de color marró ni grossos ni petits, i de les celles negres i espesses de damunt d'aquells ulls. Sense adonar-se de l'impacte monumental que havia produït en el seu atònit company de sopar, de l'encaixada que havia provocat la desintegració absoluta del jo interior de l'Stanley, a ella el va decebre una mica que ell hagués parlat tan poc durant la primera part de l'àpat, i per tant el va prendre per una persona desmesuradament tímida, cosa que no era ben bé el cas. Com que ella també estava nerviosa, i com que l'Stanley continuava allà assegut gairebé tota l'estona en silenci, ella va acabar parlant per tots dos, és a dir, va parlar massa, i a mesura que passaven els minuts es va anar quedant cada cop més horroritzada amb ella mateixa per garlar com una cotorra, presumint de la seva germana, per exemple, i explicant-li que la Mildred era una alumna brillant, matricula d'honor a Hunter el juny passat i ara matriculada al programa de doctorat de Columbia, l'única noia del departament d'anglès, i una dels tres únics jueus que hi havia, imagina't que orgullosa que n'estava la família, i tan bon punt va esmentar la família es va posar a parlar de l'oncle Archie, el germà petit del seu pare, l'Archie Adler, el teclista dels Downtown Quintet, que en aquell moment tocava al Moe's Hideout, al carrer 52, i que apassionant que era tenir un

músic a la família, un artista, un renegat que pensava en altres coses a banda de fer diners, sí, estimava el seu oncle Archie, era de molt el seu parent favorit, i llavors, de manera inevitable, va començar a parlar de la feina que feia amb l'Schneiderman, enumerant totes les coses que ell li havia ensenyat en l'últim any i mig, l'Schneiderman malparlat i rondinaire, que els diumenges a la tarda se l'enduia a Bowery a la cerca de vells alcohòlics i vagabunds, éssers trencats amb la barba blanca i els cabells llargs i blancs, amb uns caps magnífics, els caps d'antics profetes i reis, i l'Schneiderman donava diners a aquells homes perquè anessin a l'estudi a posar per a ell, quasi sempre amb disfresses, aquells vells abillats amb turbants i túniques i vestits de seda, de la mateixa manera que Rembrandt havia mutat els indigents d'Amsterdam al segle XVII, i aquella era la llum que feien servir amb aquells homes, la llum de Rembrandt, llum i ombra junts, una ombra profunda, tot ombra amb un lleugeríssim toc de llum, i ara l'Schneiderman ja confiava prou en ella per deixar-li preparar la il·luminació, ja havia fet unes quantes desenes d'aquells retrats tota sola, i llavors va fer servir la paraula *chiaroscuro*, i es va adonar que l'Stanley no tenia ni idea de què parlava, que hauria pogut estar parlant japonès i hauria entès el mateix, però tot i així ell continuava mirant-la, escoltant-la, encisat i silenciós, estupefacte.

Era un espectacle penós, va trobar, s'hauria volgut fondre. Per sort, el monòleg va quedar interromput per l'arribada del plat principal, que li va donar uns moments per centrar-se, i quan van atacar el menjar (plats sense especificar), estava prou calmada per adonar-se que aquella xerrameca tan poc habitual havia estat una pantalla per protegir-se de parlar d'en David, ja que aquell era l'únic tema del qual no volia parlar, del qual es negaria a parlar, i per tant havia fet un esforç enorme i ridícul per evitar exposar la seva ferida. L'Stanley Ferguson no tenia res a veure amb allò. Semblava un home com cal, i no tenia la culpa que l'exèrcit l'hagués rebutjat, no tenia la culpa d'estar assegut en aquell restaurant amb una roba de civil tan elegant en lloc d'estar trepitjant el fang d'algun camp de batalla llunyà o de quedar esmicolat durant unes maniobres d'entrenament. No, no en tenia cap culpa, i ella seria una persona despietada si l'acusava d'haver-se salvat, però, tot i així, ¿com podia no fer la comparació?, ¿com podia no preguntar-se per què aquell home era viu i en David era mort?

Malgrat tot, el sopar va anar prou bé. Quan l'Stanley es va haver

recuperat de la sorpresa inicial i va ser capaç de tornar a respirar, es va mostrar com un home amable, no tan egocèntric com ho eren la majoria, sinó atent i ben educat, potser no especialment brillant, però sí algú receptiu a l'humor, que reia quan ella deia alguna cosa que era remotament divertida, i quan va parlar de la feina i dels plans que tenia per al futur, la Rose va veure clar que era una persona sòlida i fiable. Era llàstima que fos un home de negocis a qui no li interessés ni Rembrandt ni la fotografia, però almenys era favorable a Franklin D. Roosevelt (bàsic) i semblava prou honest per reconèixer que sabia poc o res de moltes coses, incloent-hi la pintura del segle XVII i l'art de fer fotografies. Li va caure bé. El va trobar agradable, però tot i que tenia totes o gairebé totes les qualitats del que es podia considerar un bon partit, va saber que mai podria enamorar-se'n de la manera que esperava la Nancy. Després del sopar al restaurant, van voltar mitja hora pels carrers del centre, es van aturar a fer una copa al Moe's Hideout, on van saludar de lluny l'oncle Archie mentre tocava les tecles del piano (els va respondre amb una rialla ampla i una picada d'ullet), i llavors l'Stanley va acompanyar-la fins al pis dels seus pares al carrer 58 oest. Va pujar amb ella amb l'ascensor, però ella no li va demanar que entrés. Allargant el braç per fer una encaixada de bona nit (evitant hàbilment qualsevol possibilitat d'un petó comprometedor), li va donar les gràcies per aquell vespre tan agradable i llavors es va girar, va obrir la porta i va entrar a l'apartament, quasi segura que no tornaria a veure'l mai més.

Per a l'Stanley va ser diferent, és clar, per a ell havia estat diferent des del primer moment d'aquella primera cita, i com que no sabia res d'en David Raskin ni del cor afligit de la Rose, es va imaginar que havia d'actuar de pressa, ja que una noia com la Rose no era algú que pogués estar lliure gaire temps, devia tenir tot d'homes pul·lulant al voltant, era irresistible, totes les seves partícules irradiaven gràcia i bellesa i bondat, i per primer cop a la vida l'Stanley es va proposar fer l'impossible, derrotar la multitud creixent de pretendents de la Rose i guanyar-se-la per a ell, ja que aquella era la dona amb qui havia decidit que s'havia de casar, i si la Rose no era qui es convertia en la seva dona, llavors no s'hi convertiria ningú.

Al llarg dels quatre mesos següents li va trucar sovint, no prou sovint per fer-se pesat, però regularment, persistentment, amb un propòsit i una determinació constants, superant els seus rivals imaginaris amb

el que s'imaginava que era una estratègia astuta, però el cert era que no hi havia cap rival seriós, només dos o tres homes més amb qui la Nancy li havia organitzat una cita després de conèixer l'Stanley a l'octubre, però la Rose els havia trobat a tots deficients, havia rebutjat més invitacions d'ells, i continuava esperant el moment oportú, la qual cosa volia dir que l'Stanley era un cavaller a la càrrega per un camp buit, encara que veiés enemics fantasmagòrics pertot arreu. Els sentiments de la Rose envers ell no havien canviat, però preferia la companyia de l'Stanley a la soledat de la seva habitació o a escoltar la ràdio amb els seus pares després de sopar, de manera que quasi mai el rebutjava quan ell li demanava de sortir al vespre, i va acceptar invitacions per anar a patinar sobre gel, a jugar a bitlles, a ballar (sí, era un gran ballador), a assistir a un concert de Beethoven al Carnegie Hall, a dos musicals de Broadway i a unes quantes pel·lícules. De seguida va saber que els drames no tenien cap efecte sobre l'Stanley (es va adormir durant *La cançó de Bernadette* i *Per qui toquen les campanes*), però mantenia sempre els ulls ben oberts durant les comèdies, *L'amor va trucar dues vegades*, per exemple, una deliciosa profiterola sobre la manca d'habitatges a Washington durant la guerra que els va fer riure a tots dos, protagonitzada pel Joel McCrea (tan guapo) i la Jean Arthur (una de les favorites de la Rose), però el que la va impressionar més de tot va ser una cosa que deia un dels actors, una frase pronunciada pel Charles Coburn, que feia de Cupido sota l'aparença d'un americà gran i grassonet, que repetia una vegada i una altra al llarg de la pel·lícula: *un jove d'allò més galant, ben empolistrat i de fiar* —com si fos un encanteri que exalcés les virtuts de la mena de marit que totes les dones haurien de voler. L'Stanley Ferguson anava ben empolistrat, era galant i encara relativament jove, i si *de fiar* volia dir formal, cortès i honrat, també era tot allò, però la Rose no estava gens segura que aquestes fossin les virtuts que buscava, no després de l'amor que havia compartit amb l'intens i voluble David Raskin, que havia estat un amor de vegades esgotador, però vívid i sempre inesperat en les seves formes sempre canviants, mentre que l'Stanley semblava massa moderat i predictable, massa segur, i es demanava si al final aquell caràcter tan estable era una virtut o un defecte.

D'altra banda, ell no la magrejava, i no li demanava petons que sabia que ella no estava disposada a fer, encara que ja fos manifestament clar que ell n'estava enamorat i que cada cop que estaven junts

havia de fer un esforç per no tocar-la, per no fer-li petons, per no magrejar-la.

D'altra banda, quan ella li va dir que trobava que l'Ingrid Bergman era molt guapa, ell li va respondre amb un somriure displicent, la va mirar als ulls i, amb la certesa més serena de totes les certeses, li va assegurar que l'Ingrid Bergman no li arribava ni a la sola de la sabata.

D'altra banda, hi va haver aquell fred dia d'hivern de final de novembre en què ell va comparèixer sense avisar a l'estudi de l'Schneiderman i va demanar que li fessin un retrat —no pas l'Schneiderman sinó ella.

D'altra banda, als pares d'ella els va semblar bé, a l'Schneiderman li va semblar bé, i fins i tot la Mildred, la Duquessa del Palau dels Esnobs, va expressar la seva opinió favorable anunciant que la Rose hauria pogut fer molta menys sort.

D'altra banda, ell tenia els seus moments d'inspiració, uns inexplicables rampells de fatxenderia quan alguna cosa de dins seu s'alliberava momentàniament i es convertia en un bromista trapella i burleta, com per exemple el vespre que es va posar a fer malabarismes amb tres ous a la cuina de l'apartament dels seus pares, mantenint-los en l'aire dos minuts ben bons en un prodigi de velocitat i precisió abans que un caigués esclafat a terra, moment en què va deixar caure expressament els altres dos i es va disculpar arronsant-se d'espatlles còmicament i dient només una paraula: Ups.

Durant aquells quatre mesos es van veure un o dos cops per setmana, i encara que no pogués donar el seu cor a l'Stanley de la manera que ell li havia donat el seu, la Rose li estava agraïda perquè l'havia arreplegat de terra i l'havia ajudat a aixecar-se. Si tot hagués continuat igual, ella s'hauria avingut a seguir un quant temps tal com estaven, però just quan començava a estar còmoda amb ell, a passar-s'ho bé amb el joc a què jugaven plegats, l'Stanley de cop va canviar les normes.

Era final de gener del 1944. A Rússia, tot just s'havia acabat el setge de Leningrad després de nou-cents dies; a Itàlia, els aliats estaven encallats a Montecassino davant els alemanys; al Pacífic, les tropes americanes estaven a punt de llançar un atac a les illes Marshall, i al front domèstic, en un extrem de Central Park, a la ciutat de Nova York, l'Stanley demanava a la Rose que es casessin. El sol d'hivern

lluïa damunt els seus caps, el cel ras era d'un blau profund i radiant, del blau cristal·lí que embolcalla Nova York només certs dies de gener, i la tarda d'aquell diumenge assolellat, a milers de quilòmetres del vessament de sang i de la mortaldat d'aquella guerra interminable, l'Stanley li deia que havia de ser el matrimoni o res, que ell l'adorava, que no havia sentit mai allò per ningú, que el futur que l'esperava depenia d'ella, i que si ella el rebutjava, no tornaria a veure-la mai més, que simplement no podria suportar la idea de tornar-la a veure, i que per tant desapareixeria per sempre de la seva vida.

Ella li va demanar una setmana. Era tot tan sobtat, va dir, tan inesperat, que necessitava una mica de temps per pensar-s'ho. És clar, va dir l'Stanley, agafa't una setmana per pensar-t'ho, li trucaria el diumenge següent, al cap de vuit dies, i llavors, just abans que s'acomiadessin, plantats a l'entrada al parc del carrer 59, es van fer el primer petó, i per primer cop des que es coneixien, la Rose va veure llàgrimes brillant als ulls de l'Stanley.

El resultat, és clar, va quedar escrit fa molt de temps. No tan sols apareix com una entrada a l'edició completa i autoritzada d'*El llibre de la vida terrestre*, sinó que també es pot trobar a l'Arxiu de Manhattan, on el llibre de registre ens informa que la Rose Adler i l'Stanley Ferguson es van casar el 6 d'abril del 1944, exactament dos mesos abans de la invasió aliada de Normandia. Sabem què va decidir la Rose, doncs, però com i per què va arribar a aquesta decisió va ser un assumpte complex. Hi van intervenir molts factors, cadascun dels quals estava d'acord i en oposició amb els altres, i com que els veia tots de dues maneres, va ser una setmana difícil i turmentosa per a la futura mare d'en Ferguson. Primer: sabent que l'Stanley era un home de paraula, li feia por la idea de no tornar-lo a veure mai més. Per a bé o per a mal, després de la Nancy ara era el millor amic que tenia. Segon: ja tenia vint-i-un anys, encara era prou jove per considerar-se jove però no tan jove com la majoria de les núvies de l'època, ja que era força habitual que les noies es posessin el vestit de casament als divuit o dinou anys, i l'últim al món que la Rose volia era quedar-se soltera. Tercer: no, no estimava l'Stanley, però era un fet demostrat que no tots els matrimonis per amor acabaven sent matrimonis reeixits, i segons el que havia llegit en algun lloc, els matrimonis acordats, corrents en cultures de països més tradicionals, no eren ni més ni menys feliços que els matri-

monis occidentals. Quart: no, no estimava l'Stanley, però el fet era que no podia estimar ningú, no amb el Gran Amor que havia sentit per en David, ja que el Gran Amor només arriba un cop a la vida, i per tant hauria d'acceptar alguna cosa que no fos ideal si no es volia passar la resta dels dies tota sola. Cinquè: no hi havia res en l'Stanley que la molestés o li repugnés. La idea de fer l'amor amb ell no la repel·lia. Sisè: ell l'estimava amb bogeria i la tractava amb amabilitat i amb respecte. Setè: en una conversa hipotètica sobre el matrimoni que havia tingut amb ell feia només quinze dies, ell li havia dit que les dones haurien de ser lliures de seguir els seus interessos, que les seves vides no haurien de girar exclusivament al voltant dels seus marits. ¿Es referia a la feina?, li va preguntar ella. Sí, a la feina, va respondre ell —entre altres coses. La qual cosa volia dir que casar-se amb l'Stanley no comportaria deixar l'Schneiderman, que podria continuar amb la feina d'aprendre a ser fotògrafa. Vuitè: no, no estimava l'Stanley. Novè: hi havia moltes coses d'ell que admirava, no hi havia dubte que la part bona d'ell superava de molt la part no tan bona, però, ¿per què sempre s'adormia al cine? ¿Estava cansat de treballar tantes hores a la botiga, o aquelles parpelles que queien donaven a entendre alguna manca de connexió amb el món dels sentiments? Desè: Newark! ¿Seria possible viure-hi? Onzè: Newark era sens dubte un problema. Dotzè: ja era hora que deixés de viure amb els pares. Ja era massa gran per viure en aquell apartament, i tot i que estimava la seva mare i el seu pare, també els menyspreava per la seva hipocresia —el seu pare perquè era un faldiller empedreït, i la seva mare perquè feia veure que no ho sabia. Feia pocs dies, per casualitat, mentre anava a peu cap a dinar a la cafeteria automàtica de prop de l'estudi de l'Schneiderman, havia vist el seu pare caminant de bracet amb una dona que no havia vist mai, una dona quinze o vint anys més jove que ell, i s'havia revoltat i enfadat tant que havia tingut ganes d'anar corrent fins al seu pare i clavar-li un cop de puny a la cara. Tretzè: si es casava amb l'Stanley, per fi guanyaria la Mildred en alguna cosa, encara que no era gens clar que la Mildred tingués cap interès a casar-se. De moment, la seva germana semblava satisfeta d'anar saltant d'una relació curta a una altra. Allò ja estava bé per a la Mildred, però a la Rose no li interessava viure d'aquella manera. Catorzè: l'Stanley guanyava diners, i tal com pintaven les coses, amb el temps encara en guanyaria més. Aquella idea li oferia consol, però

també li provocava una mica d'angoixa. Per guanyar diners, havies de pensar en tot moment en els diners. ¿Seria possible viure amb un home que només es preocupés pel compte corrent? Quinzè: l'Stanley pensava que era la dona més bonica de Nova York. Ella sabia que no era veritat, però no tenia cap dubte que l'Stanley ho creia sincerament. Setzè: no hi havia ningú més a l'horitzó. Encara que l'Stanley no pogués ser mai un altre David, era molt superior a la colla de mocosos i ploramiques que li havia enviat la Nancy. Almenys l'Stanley era un adult. Almenys l'Stanley no es queixava mai. Dissetè: l'Stanley era jueu de la mateixa manera que ho era ella, un membre fidel de la tribu però sense cap interès a practicar la religió ni a jurar lleialtat a Déu, la qual cosa volia dir una vida lliure del pes dels rituals i de les supersticions, res més que fer regals per la Hanukà, menjar matsà i celebrar les quatre preguntes un cop l'any per la primavera, la circumcisió d'un nen si mai en tenien cap, però res de pregàries, de sinagogues, ni de fer veure que creia en el que no creia, en el que no creien. Divuitè: no, no estimava l'Stanley, però l'Stanley l'estimava a ella. Potser això seria prou per començar, un primer pas. Després d'això, ¿qui ho sabia?

Van passar la lluna de mel en un centre turístic de les muntanyes Adirondacks, una setmana d'iniciació als secrets de la vida conjugal, curta però interminable, ja que cada moment semblava que tingués el pes d'una hora o d'un dia per la simple novetat de tot el que vivien, un període de nervis i d'adaptacions delicades, de petites victòries i de revelacions íntimes, durant el qual l'Stanley va fer les primeres classes de conduir a la Rose i li va ensenyar les nocions bàsiques del tennis, i llavors van tornar a Newark i es van instal·lar a l'apartament on passarien els primers anys de matrimoni, un pis de dues habitacions a Van Velsor Place, al districte de Weequahic de la ciutat. El regal de casament de l'Schneiderman va ser un mes de vacances pagades, i durant les tres setmanes abans de tornar a la feina, la Rose va aprendre a cuinar a la desesperada, depenent exclusivament de l'antic i gruixut manual de cuina americana que la seva mare li havia regalat per l'aniversari, *The Settlement Cook Book*, que duia el subtítol de *The Way to a Man's Heart*, un volum de sis-centes vint-i-tres pàgines publicat per la senyora Simon Kander que incloïa «receptes provades per les cuines de les escoles públiques de Milwaukee, per l'Institut Tècnic i d'Afers Femenins, per dietistes de renom i per expertes mestresses de casa». Al

principi va fer uns quants desastres, però la Rose sempre havia après molt de pressa, i sempre que es proposava aconseguir alguna cosa, normalment acabava fent-la amb força èxit, però ni tan sols en aquells primer dies d'assaig i error, de talls massa cuits i verdures flàccides, d'empanades enganxoses i purés de patates grumollosos, l'Stanley no li va dir mai ni una paraula negativa. Per més calamitós que fos l'àpat que li servia, ell se'n ficava tranquil·lament fins a l'últim bocí a la boca, mastegava amb un plaer evident, i llavors, cada nit, cada nit sens falta, aixecava el cap i li deia que era boníssim. La Rose de vegades es preguntava si l'Stanley no li prenia el pèl, o si no estava massa distret per adonar-se del que li havia donat, però el mateix que passava amb el menjar que cuinava passava amb tota la resta que tenia a veure amb la seva vida en comú, i quan la Rose va començar a fixar-s'hi, és a dir, a fer la llista de tots els casos de possible discòrdia entre ells, va arribar a la conclusió sorprenent i totalment inimaginable que *l'Stanley no la criticava mai*. Per a ell, ella era un ésser perfecte, una dona perfecta, una esposa perfecta i, per tant, com en una proposició teològica que afirmava la inevitable existència de Déu, tot el que ella feia i deia i pensava era necessàriament perfecte, havia de ser necessàriament perfecte. Després de compartir dormitori amb la Mildred gairebé tota la vida, la mateixa Mildred que havia de posar cadenats als calaixos del xifonier per evitar que la seva germana petita li agafés roba, la mateixa Mildred que l'havia acusat de ser *un capbuit* perquè anava tan sovint al cinema, ara compartia dormitori amb un home que pensava que era perfecta i, a més a més, aquell home, en aquell mateix dormitori, aprenia ben de pressa a magrejar-la de les maneres que a ella més li agradaven.

Newark era un avorriment, però l'apartament era més ampli i més lluminós que el dels seus pares a l'altra banda del riu, i tots els mobles i els electrodomèstics eren nous (el millor que es podia trobar a 3 Brothers Home World, que potser no era el millor de tot, però que de moment era prou bo), i quan va començar a treballar de nou per a l'Schneiderman, la ciutat va continuar sent una part fonamental de la seva vida, la Nova York bruta, estimada i devoradora, la capital de les cares humanes, la Babel horitzontal de les llengües humanes. Anar a treballar cada dia comportava agafar un autobús lent fins al tren, fer un trajecte de dotze minuts d'una Penn Station a l'altra, i després caminar una mica fins a l'estudi de l'Schneider-

man, però el viatge no li sabia greu, no quan hi havia tantes persones per mirar, i sobretot li agradava el moment en què el tren arribava a Nova York i s'aturava, que sempre anava seguit d'una pausa breu, com si el món aguantés la respiració en una expectativa silenciosa, i llavors les portes s'obrien i tothom sortia disparat, els vagons expulsaven passatgers cap a l'andana de sobte abarrotada, i ella s'adelitava en la velocitat i la decisió d'aquella gentada, tothom avançava en la mateixa direcció i ella en formava part, al mig de tot, anant cap a la feina amb tots els altres. La feia sentir independent, unida a l'Stanley però alhora lliure, cosa que era una sensació nova, una sensació bona, i quan pujava per la rampa i s'unia a una altra gentada a l'aire lliure, es dirigia cap al carrer 27 oest i s'imaginava les diverses persones que anirien aquell dia a l'estudi, els pares i mares amb criatures acabades de néixer, els nens petits amb l'equipació de beisbol, les parelles grans seient l'un al costat de l'altre per fer-se el retrat del quarantè o el cinquantè aniversari de noces, les nenes rialleres amb gorres i vestits, les dones dels clubs femenins, els homes dels clubs masculins, els policies novells amb els uniformes blaus, i evidentment els soldats, sempre més i més soldats, de vegades amb les dones o les xicotes o els pares, però la majoria sols, soldats solitaris de permís a Nova York, o que tornaven del front, o que estaven a punt de marxar a algun lloc per matar o ser matats, i ella resava per tots, resava perquè tots tornessin amb els membres units a uns cossos que encara respiressin, resava, cada matí mentre caminava de Penn Station al carrer 27 oest, perquè la guerra s'acabés aviat.

No se'n penedia, doncs, no tenia cap remordiment que la mortifiqués per haver acceptat la proposta de l'Stanley, però malgrat tot el matrimoni comportava alguns inconvenients, cap dels quals no es podia imputar directament a l'Stanley, però, tot i així, casant-se amb ell també s'havia casat amb la seva família, i cada cop que es trobava amb aquell trio d'inadaptats a qui els faltava un bull, es preguntava com s'ho havia fet l'Stanley per sobreviure a la seva infància sense tornar-se tan boig com els altres. En primer lloc la seva mare, l'encara enèrgica Fanny Ferguson, de vora setanta anys, que no aixecava més de metre cinquanta-cinc, una dona amargada amb els cabells blancs, una expressió sorruda i una vigilància nerviosa, murmurant per a ella mateixa mentre seia sola al sofà durant les trobades familiars, sola perquè ningú

gosava acostar-s'hi, sobretot els seus cinc nets, d'entre sis i onze anys, que semblaven morts de por davant d'ella, ja que la Fanny no s'estava de ventar-los una clatellada quan es passaven de la ratlla (si és que infraccions com ara riure, xisclar, saltar amunt i avall, donar un cop als mobles o fer un rot es podien considerar passar-se de la ratlla), i quan no se'ls podia acostar prou per ventar-los una clatellada, els cridava amb una veu tan forta que feia tremolar les pantalles dels llums. El dia que la Rose la va conèixer, la Fanny li va pessigar la galta (tan fort que li va fer mal) i va declarar que era una noia de bon veure. Llavors va procedir a ignorar-la durant la resta de la visita, cosa que havia continuat fent durant totes les visites posteriors, i limitava la interacció amb la Rose a les formalitats buides de dir-se hola i adéu, però com que la Fanny demostrava la mateixa indiferència envers les altres dues joves, la Millie i la Joan, la Rose no s'ho va prendre pas com a res personal. La Fanny només es preocupava dels seus fills, els fills que la mantenien i que es presentaven submisament a casa seva a sopar cada divendres, però les dones amb qui s'havien casat els seus fills per a ella no eren sinó ombres, i la majoria de les vegades fins i tot li costava recordar-ne els noms. Res de tot això no amoïnava gaire la Rose, que tenia uns tractes escassos i irregulars amb la Fanny, però els germans de l'Stanley eren una altra història, ja que treballaven per a ell i els veia cada dia, i un cop va haver assimilat el fet sorprenent que eren dos dels homes més guapos que havia vist mai, déus masculins que s'assemblaven a l'Errol Flynn (en Lew) i a en Cary Grant (l'Arnold), va començar a desenvolupar una intensa aversió per tots dos. Eren superficials i deshonestos, trobava; en Lew, el més gran, no era poc intel·ligent però estava espatllat per la seva afició a apostar en partits de futbol americà i de beisbol, mentre que l'Arnold, el mitjà, era mig imbècil, un perversit d'ulls vidriosos que bevia massa i no deixava passar cap oportunitat de tocar-li els braços i les espatlles, de prémer-li els braços i les espatlles, que li deia *nina* i *nena* i *guapa* i l'omplia d'una repugnància cada cop més profunda. No suportava que l'Stanley els hagués donat feina a la botiga, i no suportava com se'n reien d'ell a l'esquena i de vegades fins i tot a la cara, del bon jan de l'Stanley, que era cent vegades més home que ells, i tot i així l'Stanley feia veure que no se n'adonava, suportava la seva mesquinesa i la seva mandra i les seves burles sense protestar, mostrant tanta paciència que la Rose es preguntava si sense

adonar-se'n no s'havia casat amb un sant, amb una d'aquelles ànimes tan rares que mai pensaven malament de ningú, però ben mirat, raonava, potser no era sinó un pusil·lànim, algú que no havia après mai a fer-se valdre i a lluitar. Amb poca o cap ajuda dels seus germans, havia convertit 3 Brothers Home World en un negoci rendible, en un gran imperi il·luminat per fluorescents i ple de sofàs i ràdios, de taules de menjador i neveres, de dormitoris i liquadores Waring, en una empresa que girava molt i oferia productes de qualitat mitjana a una clientela amb ingressos mitjans i baixos, una mena d'agora meravellosa del segle xx, però després de diverses visites durant les setmanes que van seguir la lluna de mel, la Rose havia deixat d'anar a la botiga —no tan sols perquè tornava a treballar, sinó també perquè s'hi sentia incòmoda, infeliç i absolutament fora de lloc entre els germans de l'Stanley.

Amb tot, la decepció amb la família quedava una mica amortida per les dones i els fills dels germans, els Ferguson que no eren realment Ferguson, els que no havien viscut les calamitats que havien caigut sobre l'Ike i la Fanny i els seus plançons, i la Rose de seguida va trobar dues noves amigues en la Millie i la Joan. Totes dues eren força més grans que ella (trenta-quatre i trenta-dos), però la van acollir a la tribu com una igual, concedint-li el nou estatus el mateix dia del casament, cosa que volia dir, entre altres, que tenia el dret d'estar al corrent de tots els secrets de les cunyades. La Rose va quedar especialment impressionada per la Millie, que xerrava de pressa i fumava sense parar, una dona tan prima que semblava que tingués filferros en lloc d'ossos sota la pell, una persona llesta i testarruda que sabia amb quina mena d'home s'havia casat, però encara que es mantingués lleial al seu marit maquinador i malversador, en Lew, allò no impedia que deixés anar tot de comentaris irònics sobre ell, uns aparts tan brillants i tan sarcàstics que la Rose de vegades havia de sortir de l'habitació per por de riure massa fort. Al costat de la Millie, la Joan era una mica beneïta, però tan afectuosa i tan generosa que encara no s'havia adonat que s'havia casat amb un enze, i, malgrat tot, quina bona mare que era, trobava la Rose, tan tendra, tan pacient i tan amorosa, mentre que la llengua esmolada de la Millie sovint la duia a barallar-se amb els seus fills, que no es portaven tan bé com els de la Joan. Els dos de la Millie eren l'Andrew, d'onze anys, i l'Alice, de nou, mentre que els tres de la Joan eren en

Jack, de deu, la Francie, de vuit, i la Ruth, de vuit. Tots atreïen la Rose a la seva manera, potser llevat de l'Andrew, que semblava que tenia un cantó feréstec i bel·licós, que feia que la Millie el renyés sovint perquè havia pegat a la seva germana; però a qui la Rose s'estimava més de tots era a la Francie, era sens dubte la Francie, no ho podia evitar, era una nena preciosa i excepcionalment viva, i quan es van conèixer va ser com si s'enamoressin a primera vista, amb la Francie, alta i amb els cabells de color castany rogenc, corrent cap als braços de la Rose i dient, Tieta Rose, ets la meva nova tieta, i ets molt guapa, molt i molt guapa, i serem amigues per sempre. Així és com va començar, i així és com va continuar després, encantades l'una amb l'altra, i la Rose trobava que hi havia poques coses millors al món que la Francie enfilant-se-li a la falda quan estaven tots asseguts al voltant de la taula i començant-li a parlar de l'escola, o de l'últim llibre que havia llegit, o de l'amiga que li havia dit alguna cosa desagradable, o del vestit que la seva mare li compraria per l'aniversari. La nena es relaxava en el cos suau i acollidor de la Rose, i mentre parlava la Rose li acaronava el cap o la galta o l'esquena, i al cap de poc la Rose notava que flotava, que totes dues havien sortit de l'habitació i de la casa i del carrer i flotaven pel cel. Sí, aquelles trobades familiars podien ser espantoses, però també hi havia compensacions, petits miracles inesperats que passaven en els moments més insòlits, ja que els déus eren irracionals, va decidir la Rose, i ens donaven els seus regals quan i on els semblava.

La Rose volia ser mare, donar a llum una criatura, portar una criatura, tenir un segon cor bategant dins seu. No hi havia res que comptés tant com allò, ni tan sols la feina amb l'Schneiderman, ni tan sols el pla a llarg termini i encara poc definit d'establir-se una dia pel seu compte com a fotògrafa, d'obrir un estudi amb el seu nom al rètol de damunt de la porta. Aquestes ambicions no eren res comparades amb el simple desig de dur una nova persona al món, un fill o una filla seus, una criatura seva, i de ser la mare d'aquella persona durant la resta de la vida. L'Stanley va complir amb la seva part, fent-li l'amor sense protecció i deixant-la embarassada tres vegades en els primers divuit mesos de matrimoni, però totes tres vegades la Rose va perdre la criatura, totes tres vegades en el tercer mes d'embaràs, i quan van celebrar el segon aniversari de casats l'abril del 1946, encara no tenien fills.

Els metges van dir que no hi havia cap problema, que estava sana i

que al final duria un embaràs a terme, però aquelles pèrdues van afectar molt la Rose, i a mesura que una criatura nonada succeïa l'altra, a mesura que un fracàs deixava pas al següent, va començar a pensar que li estaven robant la feminitat. Plorava dies i dies després de cada desfeita, plorava com no havia plorat des dels mesos que havien seguit la mort d'en David, i la Rose, que normalment era optimista, la Rose, que era resistent i tenia la mirada clara, quedava abaltida pel dolor i per una autocompassió malsana. Si no hagués estat per l'Stanley, és impossible de saber fins on hauria caigut, però ell es mantenia ferm i serè, impertèrrit davant les seves llàgrimes, i després de cada criatura perduda li assegurava que només era un contratemps momentani i que al final tot aniria bé. Ella se sentia molt a prop d'ell quan li parlava d'aquella manera, molt agraïda per la seva amabilitat, enormement estimada. No es creia ni una de les paraules que li deia, és clar —¿com podia creure'l si totes les proves demostraven que s'equivocava?— però la consolava que li digués aquelles mentides reconfortants. Amb tot, no se sabia avenir de la calma amb què ell acceptava l'anunci de cada avortament, del poc turment que li produïen les brutals expulsions sangonoses dels seus fills nonats del cos d'ella. ¿Era possible, es preguntava, que l'Stanley no compartís el seu desig de tenir fills? Potser ni tan sols n'era conscient, però ¿què passava si secretament volia que les coses continuessin tal com estaven per poder tenir-la només per a ell, una esposa sense lleialtats dividides, sense haver de repartir el seu afecte entre la criatura i el pare? No va gosar mai expressar aquests pensaments a l'Stanley, però el dubte persistia dins seu, i es demanava si l'Stanley no havia estat massa bo complint els papers de fill, de germà i de marit, i si allò era cert, potser ja no li quedava espai per fer de pare.

El dia 5 de maig del 1945, tres dies abans que s'acabés la guerra a Europa, l'oncle Archie va caure mort d'un atac de cor. Tenia quaranta-nou anys, una edat grotesca per morir, i perquè les circumstàncies fossin encara més grotesques, l'enterrament va tenir lloc el Dia de la Victòria, la qual cosa volia dir que quan l'apesarada família Adler va marxar del cementiri i va tornar a casa de l'Archie a Flatbush Avenue, a Brooklyn, la gent ballava pels carrers del barri, fent sonar el clàxon dels cotxes i cridant d'alegria per celebrar el final d'una meitat de la guerra. El soroll va durar hores i hores mentre l'esposa de l'Archie, la Pearl, i les seves filles bessones de dinou anys, la Betty i la Charlotte, i

els pares i la germana de la Rose, i la Rose i l'Stanley, i els quatre membres supervivents del Downtown Quintet, i una dotzena o més d'amics, parents i veïns es van estar drets o asseguts a l'apartament silenciós, amb les persianes abaixades. La bona notícia que tothom feia tant de temps que esperava semblava que es rigués de l'horror de la mort de l'Archie, i les veus que festejaven i cantaven a fora semblaven una profanació despietada, com si tot el districte de Brooklyn ballés sobre la tomba de l'Archie. Va ser una tarda que la Rose no oblidaria mai. No tan sols pel seu propi dolor, que ja era prou memorable, sinó perquè la Mildred estava tan desconsolada que es va beure set whiskys i es va desmaiar al sofà, i perquè va ser la primera vegada a la vida que va veure que el seu pare s'ensorrava i plorava. També va ser la tarda en què la Rose es va dir que si mai tenia la sort de tenir un fill, li posaria el nom d'Archie.

Les grans bombes van caure a Hiroshima i Nagasaki a l'agost, l'altra meitat de la guerra va arribar a la fi, i a mitjan 1946, dos mesos després del segon aniversari de noces de la Rose, l'Schneiderman li va anunciar que tenia previst jubilar-se al cap de poc i que buscava algú a qui pogués traspasar el negoci. Atès el progrés que havia fet en els anys que feia que treballaven junts, atès que s'havia convertit en una fotògrafa experta i competent, es preguntava si tenia cap interès a succeir-lo. Era el millor compliment que li havia fet mai. Tot i estar afalagada, però, la Rose sabia que no era el millor moment, ja que ella i l'Stanley feia un any que estalviaven tot el que podien per comprar una casa als afores, una casa unifamiliar amb un pati al darrere i arbres i un garatge per a dos cotxes, i no podien permetre's comprar la casa i l'estudi. Va dir a l'Schneiderman que hauria de parlar-ne amb el seu marit, cosa que va fer aquell mateix vespre després de sopar, convençuda que l'Stanley li diria que de cap manera, però ell la va agafar de sorpresa dient-li que la decisió era d'ella, que si volia deixar estar la idea de la casa podia tenir l'estudi mentre poguessin assumir-ne el cost. La Rose va quedar parada. Sabia que a l'Stanley li feia il·lusió comprar la casa, i de sobte li deia que l'apartament ja estava bé, que no li faria res viure-hi uns quants anys més, cosa que no era certa, i com que li mentia d'aquella manera, li mentia perquè l'adorava i volia que ella tingués tot el que volia, aquell vespre alguna cosa va canviar en la Rose, i es va adonar que començava a estimar l'Stanley, a estimar-lo de debò, i si la vida continuava anant

gaire temps més d'aquella manera, fins i tot potser podria ser que se n' enamorés, que fos víctima d'un segon Gran Amor impossible.

No ens precipitem, va dir ella. Jo també he somiat amb aquella casa, i entre ser ajudant i portar l'estudi hi ha un gran pas. No estic segura que pugui fer-lo. ¿Podem pensar-nos-ho una mica?

L'Stanley va estar d'acord a pensar-s'ho una mica. Quan la Rose va veure l'Schneiderman l'endemà al matí a la feina, ell també va estar d'acord a deixar que s'ho pensés una mica, i deu dies després que s'ho comencés a pensar, va descobrir que tornava a estar embarassada.

Durant els últims mesos, havia anat a un metge nou, un home de confiança que es deia Seymour Jacobs, un metge bo i intel·ligent, trobava, que l'escoltava amb atenció i no treia conclusions precipitades, i a causa del seu historial passat amb els tres avortaments espontanis, el doctor Jacobs li va manar que deixés d'anar cada dia a Nova York, que parés de treballar durant l'embaràs i que es quedés a casa i fes tant de llit com pogués. Era conscient que aquelles mesures semblaven dràstiques i una mica passades de moda, però patia per ella, i aquella podia ser l'última bona oportunitat de tenir una criatura. L'última oportunitat, es va dir la Rose, mentre escoltava com aquell metge de quaranta-dos anys, amb un nas gros i uns ulls compassius de color marró, li explicava què havia de fer per ser mare. Res de fumar i beure, va afegir. Una dieta estricta alta en proteïnes, suplementes vitamínics diaris i una rutina d'exercicis especials. Ell passaria a veure-la cada quinze dies, i de seguida que ella sentís la més petita punxada o el més petit dolor, havia d'agafar el telèfon i marcar el seu número. ¿Quedava clar?

Sí, quedava clar. I així es va acabar el dilema de comprar una casa o l'estudi, cosa que al seu torn va posar fi als seus dies amb l'Schneiderman, per no parlar d'interrompre la seva feina de fotògrafa i capgirar-li la vida.

La Rose estava eufòrica i confosa alhora. Eufòrica de saber que encara tenia una oportunitat; confosa per com gestionaria el que equivalia a set mesos d'arrest domiciliari. Haurien de fer un nombre infinit d'ajustos, no tan sols ella sinó també l'Stanley, ja que ara ell hauria d'anar a comprar i encarregar-se en bona part de cuinar, el pobre Stanley, que normalment ja treballava tant i feia tantes hores, i després hi hauria la despesa afegida de llogar una dona per netejar l'apartament i fer la bugada un cop o dos per setmana, gairebé tots els aspectes de la

vida diària quedarien alterats, a partir d'aquell moment les hores que estaria desperta quedarien regides per una multitud de prohibicions i limitacions, res d'aixecar objectes pesants, res de moure mobles, res de fer força per obrir una finestra encallada durant una calorada a l'estiu, hauria de mantenir una vigilància estricta, ser conscient dels milers de coses petites i grans que sempre havia fet de manera inconscient, i evidentment s'havien acabat el tennis (que li havia començat a agradar) i la natació (que li havia agradat des de ben petita). En altres paraules, la vigorosa, atlètica i sempre activa Rose, que se sentia millor quan estava immersa en un torrent d'activitat ràpida i esgotadora, hauria d'aprendre a estar-se quieta.

Va ser justament la Mildred qui la va salvar de la perspectiva de l'avorrimment terminal, qui va intervenir i va transformar aquells mesos d'immobilitat en el que la Rose després descriuria al seu fill com *una gran aventura*.

No pots passar-te el dia asseguda a casa escoltant la ràdio i mirant aquestes bestieses a la televisió, li va dir la Mildred. ¿Per què no fas anar el cervell d'una vegada i et poses una mica al dia?

¿Posar-me al dia?, va dir la Rose, sense entendre a què es referia la Mildred.

Potser no te n'adones, li va dir la seva germana, però el teu metge t'ha fet un regal extraordinari. T'ha convertit en una presonera, i el que tenen els presoners que l'altra gent no té és temps, una quantitat de temps infinita. Llegeix llibres, Rose. Comença a culturitzar-te. És la teva oportunitat, i si vols la meva ajuda, estaré encantada d'oferir-te-la.

L'ajuda de la Mildred va arribar en forma d'una llista de lectura, de diverses llistes de lectura al llarg dels mesos següents, i amb els cinemes momentàniament lluny del seu abast, per primer cop a la vida la Rose va satisfer la set d'històries amb novel·les, amb bones novel·les, no pas les novel·les negres i els *bestsellers* que hauria triat pel seu compte, sinó els llibres que li recomanava la Mildred, clàssics, sí, però sempre seleccionats pensant en la Rose, llibres que la Mildred creia que a la Rose li agradarien, cosa que volia dir que *Moby Dick* i *Ulisses* i *La muntanya màgica* no eren mai en cap d'aquelles llistes, ja que aquells llibres haurien desmoralitzat la Rose, que estava poc avesada a llegir, però n'hi havia molts altres per escollir, i mentre els mesos se succeïen i el seu fill creixia dins seu, la Rose es va passar

els dies nedant per les pàgines dels llibres, i tot i que hi va haver alguna decepció entre les dotzenes que en va llegir (*El sol també s'aixeca*, per exemple, li va semblar fals i superficial), gairebé tota la resta la van atreure i la van tenir absorta des del principi fins al final, entre ells *Tendra és la nit*, *Orgull i prejudici*, *La casa de l'alegria*, *Moll Flanders*, *La fira de les vanitats*, *Cims borrascosos*, *Madame Bovary*, *La cartoi-xa de Parma*, *Primer amor*, *Dublinesos*, *Llum d'agost*, *David Copperfield*, *Middlemarch*, *Washington Square*, *La lletra escarlata*, *Carrer principal*, *Jane Eyre* i molts altres, però de tots els escriptors que va descobrir durant el seu confinament, el que li va dir més coses va ser Tolstoi, l'extraordinari Tolstoi, que ho sabia tot de la vida, li va semblar, tot el que es podia saber del cor i de la ment humans, independentment de si el cor o la ment pertanyien a un home o a una dona; i com podia ser, es preguntava, que un home sabés el que Tolstoi sabia de les dones, era increïble que un home pogués ser tots els homes i totes les dones, i per tant es va empassar gairebé tot el que Tolstoi havia escrit, no tan sols les grans novel·les com *Guerra i pau*, *Anna Karènina* i *Resurrecció*, sinó també les obres més breus, les novel·les curtes i els relats, i no en va trobar cap de més potent que *Felicitat conjugal*, de només cent pàgines, la història d'una esposa jove i de la seva desil·lusió gradual, una obra que li va tocar tant la fibra que va plorar al final, i quan l'Stanley va tornar a casa aquell vespre, es va alarmar de veure-la en aquell estat, ja que tot i que havia acabat el relat a les tres de la tarda, encara tenia els ulls humits.

La criatura havia de néixer el 16 de març del 1947, però a les deu del matí del dia 2 de març, un parell d'hores després que l'Stanley hagués marxat a treballar, la Rose, encara amb la camisa de dormir i asse-guda al llit amb *Una història de dues ciutats* repenjada al vessant nord de la seva panxa enorme, va notar una pressió sobtada a la bufeta. Pensant-se que havia de fer un riu, va sortir amb penes i treballs de sota els llençols i les mantes, va acostar aquell embalum descomunal a la vora del llit, va posar els peus a terra i es va aixecar. Abans de poder fer un pas cap al lavabo, va notar un raig de líquid tebi que li baixava per la part interior les cuixes. La Rose no es va moure. Estava de cara a la finestra, i quan va mirar a fora va veure que queia una neu lleugera i boirosa del cel. Quina quietud que hi havia en aquell moment, es va dir, com si al món no es mogués sinó la neu. Es va tornar a asseure al

llit i va trucar a 3 Brothers Home World, però la persona que es va posar al telèfon li va dir que l'Stanley havia sortit a fer un encàrrec i que no tornaria fins després de dinar. Llavors va trucar al doctor Jacobs, la secretària del qual la va informar que acabava de sortir de la consulta per anar a fer una visita a domicili. Una mica presa del pànic, la Rose va dir a la secretària que digués al doctor que se n'anava a l'hospital, i llavors va marcar el número de la Millie. La seva cunyada va despenjar al tercer to, de manera que va ser la Millie qui va passar a buscar-la. Durant el curt trajecte fins al pavelló de maternitat de Beth Israel, la Rose li va explicar que ella i l'Stanley ja tenien els noms triats per a la criatura que estava a punt de néixer. Si era una nena, li posarien Esther Ann Ferguson. Si era un nen, passaria per la vida amb el nom d'Archibald Isaac Ferguson.

La Millie va mirar pel retrovisor i va observar la Rose, que estava eixancarrada al seient del darrere. Archibald, va dir. ¿N'esteu segurs?

Sí, n'estem segurs, va respondre la Rose. Pel meu oncle Archie. I Isaac pel pare de l'Stanley.

Esperem que sigui una criatura ben forta, va dir la Millie. Estava a punt de continuar, però abans que pogués dir una altra paraula, ja eren a l'entrada de l'hospital.

La Millie va reunir la tropa, i quan la Rose va donar a llum el seu fill a les 2:07 de la matinada següent, hi era tothom: l'Stanley i els seus pares, la Mildred i la Joan, i fins i tot la mare de l'Stanley. Així va néixer en Ferguson, i durant uns quants segons després de sortir de la panxa de la seva mare, va ser l'ésser humà més jove de la Terra.